

הכשרת מורים כפראקטיקה בלתי-אפשרית: דיון בשלושה פרדוקסים השזורים בהוראה

מ. אפשטיין ינאי

מכללת לוינסקי לחינוך, תל אביב, ישראל

מטרת ההרצאה היא לדון בנושא "הכשרת המורים" כ"פרקטיקה חברתית" בעלת ממד בלתי אפשרי (Lacan, 1985). ממד זה רתום הן ל"תהליך השינוי" המצופה באופן גלוי או סמוי מהסטודנטים להוראה והן ל"היבט האסתטי" המגולם במעשה ההוראה עצמו. הדיון בשלושה פרדוקסים דיסקורסיביים, המוטמעים בפראקטיקה זו - פרדוקסים של סמכות, של ידע ושל תקשורת - יאפשרו להאיר את הנושא. לבסוף - אדגיש את חשיבות ההקשבה כחלק מתהליך המוביל לשינוי (Zembylas, 2004). אתייחס לסוגיה בעזרת שני הקשרים משולבים. האחד קשור לראיית ההוראה כמעשה דיאלוגי היכול לייצר "ידע חדש" עבור הסטודנטים (בלום-קולקה ופלד, 1997). השני קשור לתפישת ההוראה כמעשה יצירתי ואסתטי המאפשר למעורבים בו "להיתבנות" (כספי, 1992; אפשטיין-ינאי, 2010).

כדי לאפשר את מיזוגם של שני הקשרים אלו, מתבקשים הסטודנטים לעבור תהליך מורכב של "שינוי", הנעוץ בלב תהליך הלמידה. תהליך זה מזמין חקירה מתמשכת ועיקשת של הפרדוקסים שהוזכרו, על מנת לבדוק אותם כל פעם מחדש ביחס לעשייה. מצד אחד, הציפייה היא לחולל שינוי בדרך שבה הסטודנטים מתבוננים באופיו של המפגש הלימודי ובתהליכי הלמידה (אצלם ואצל התלמידים). לשם כך, יש לחשוף את חשיבות דרכי השיח המתאפשרות בכיתה כבסיס לבניית הידע החדש. מצד שני, היעד הוא לעודד חשיבה על דרכי ההתערבות החינוכית, ובמיוחד על משא ומתן המתנהל בקבוצה ביחס לידיעת המתהווה. לשם כך, חשוב לראות את ההוראה-למידה כתהליך יצירתי היכול לערב את הכוחות הפוריים והאישיים ביותר שבפרט. אתמקד בשני עקרונות של תהליך "עיצוב" המורה, כאשר הפרדוקסים שהוזכרו יאפשרו "לגעת" בסתירות אל מול מעשה ההוראה:

1. פיתוח מודעות לטיב הדיאלוג המתנהל בכיתה, כמסגרת שבה מתרחשת הוראה-למידה (הן במכללה והן בבית הספר).
 2. פיתוח "דמיון מבוקר" ו"העזה אחראית", על מנת לפתוח צוהר לחינוך יצירתי ומעורר אתגרים (המינוח שאול מכתביו של כספי, 1992)
- שילוב עקרונות אלו יכול להפוך את הטכניקה המשולבת במעשה ההוראה לפראקטיקה, זאת אומרת, "שגרה פורייה" בעלת ממד אסתטי המעודדת בניית ידע משמעותי ללומד, ולמעשה יצירתי וייחודי לכל המעורבים בו- מורים ותלמידים כאחד. **ביבליוגרפיה:** אפשטיין-ינאי (2010) הכשרת מורים – האומנם משימה אפשרית?; פתח בנות – הילד, המבוגר ותרבות מתחדשת. מעולמות היצירה של תלמידיו וחבריו של משה כספי, הוד השרון: מכללת שערי משפט, עמ' 209-200. פלד, נ. ובלום-קולקה, ש. (תשנ"ז) "דיאלוגיות בשיח בכיתה", **חלקת לשון 24**, עמ' 61-60.

Caranfa, A. (2004) Silence as the foundation of learning, **Educational Theory 54**, 211-230.

Caspi, M. (1992) "The personal component in playing interfaces", in: Cupchik, G.C. and Lazlo, J. (Eds.) **Emerging Visions**. New York: Cambridge University Press.

Lacan, J. (1985) **Escritos 1**. Siglo Veintiuno: Buenos Aires

Zembylas, M. (2004) The sound of silence in pedagogy, **Educational Theory 54**, 193-210.